

Šolske potrebsčine Marija Tičar

vseh vrst priporočaj cenj. učiteljstvu in sl. šolskim vodstvom

trgovina s papirjem in galanterijo
Ljubljana, Sv. Petra cesta šte. 26
(nasproti „Zlate kaplje“.)

Zaloga Grubbauerjevih in Slatnar-
jevih zvezkov ter vseh priprav za
obratno-nadaljevalne šole.

Cene nizke!

Postrežba točna!

Čestita družba!

V imenu mesta Postojne Vas presrečno pozdravljam. Veseli me, da se vrši današnje slavnostno zborovanje pri nas in da ob tej priliki praznujete 25letnico obstanka svojega društva v Postojni, kjer je pred 25 leti dal inicijativo za ustanovitve tega društva Vaš tu navzoči častni član, vodja g. Jakob Dimnik, ki ga še tu posebej pozdravljam. — V Postojni je stekla zibelka Vašemu društvu. Dovolite mi, da se pri tej priliki spominjam nekoliko zgodovine učiteljstva iz preteklega stoletja. Ako na to pomislim, moram vzkliniti: učitelj-trpin! Pred ustavno dobo in tudi potem je bil učitelj odvisen od raznih faktorjev; v sedanosti pa se mora boriti za svojo eksistenco, za izboljšanje svojega gmojnega položaja. Vzkliti »učitelj-trpin« je še danes popolnoma upravičen.

Skoro do polovice preteklega stoletja je opravljal službo učitelja cerkovnik, ki je bil obenem tudi organist. Tak učitelj je bil popolnoma odvisen od cerkve in farovža. Pozneje se je sicer skrbelo za naraščaj učiteljstva, vendar učitelj ni mogel priti do iste veljave, ki mu gre. Šele po odpravi konkordata leta 1868, s katerim se je odvzelo cerkveni oblasti vodstvo šole, je začel učitelj prosteje dihati. Postavljal se je začel na stališče, da zamore otroke edino na podlagi materinega jezika prav vzgajati. A žalibog, da ta ideja takrat ni bila izvedljiva, ker je še vedno roka Bach-Metternichova sistema, ki je uvedel nemščino tudi v ljudske šole, tlačila to cvetko ob tla.

Kakor žarki jutranjega solnca je vplivala Hohenwartova vlada, ki je nastopila let 1871. Ta vlada je začela izvrševati enakopravnost. Uvedla je slovenski učni jezik tudi v nižje razrede srednjih šol. Vendar so jo takratne politične razmere prisilile, da je morala po kratkem vladanju odstopiti. Nastopila je nato ustavoverna stranka, ki je imela sicer ustavo na jeziku, pa je ni nikdar izvršila. Rodilo se je ministrstvo Auersperg-Lasser, ki je bilo najnasilnejše za avstrijske Slovence. S kruto roko se je zatiralo vsako narodno gibanje in če so se vršile volitve, so bile denunciacije in zaradi tega hišne preiskave pri narodnjakih na dnevnem redu. Taki vladi so morali biti tudi uradniki in učitelji brez-pogojno pokorni in nikoli ne bom pozabil, kako so pri neki volitvi uradniki nastopili z uradnimi čepicami, ovenčanimi s hrastovimi listi. V istem času je nastopila v Ljubljani mrzla »Sima«, ki je zasnovala »den krainischen Lehrerverband«, ki je imel namen pritegniti v to društvo vse brezznačajne učitelje. Ta »Lehrerverband« je snoval po deželi svoje »Zweigvereine« in tak »Zweigverein« je zasnoval tudi za naš politični okraj. V čast našemu učiteljstvu moram poudarjati, da so bili jako redki tisti brezznačajnejši, ki so pristopili temu nemškutarskemu društvu. Udeležba je bila tako pičila, da so narodnjaki pričeli to društvo hudomušno nazivati »Zwergverein«. Po kratkem bolehanju in hiranju je to društvo v našem okraju srečno zaspalo.

Šele od leta 1880, naprej, ko je nastopila Taaffejeva vlada in je bil na Kranjskem deželni predsednik baron Winkler, se je pričelo učiteljstvo prosteje gibati. V tej dobi so bile organizacije društev in stanov v polnem tiru. Takrat se je preorganizirala socialno demokratična stranka, različne druge stranke in tudi učiteljstvo. Prvo učiteljsko društvo se je zasnovalo na Spodnjem Štajerskem in je izdajalo svoj strokovni organ »Popotnik« v Mariboru, med tem je že tudi »Učiteljski Tovariš« v Ljubljani pod spretnim vodstvom nepozabnega Andreja Praprotnika vršil svojo dolžnost. Med tema dvema listoma je nastal boj, ki pa je rodil to dobro, da se je leta 1888 zasnovala »Zaveza slov. učiteljskih društev«, kateri naj bi pristopila vsa že obstoječa in še snuječa se učiteljska društva. In to leto se je ustanovilo tudi Vaše društvo, ki danes praznuje svojo 25letnico.

Gospod predsednik je pripomnil, da razburkani politični valovi bijejo ob Vaše društvo. Pa to naj Vas ne straši, ne pustite se izvabljati po lepih pogledih kranjske Ljubljane, zakaj vladni sistemi se izpreminjajo, načela in društva pa ostajajo. — Vaša stanovska čast naj Vas veže na Vaše društvo, bodite solidarni, prej ali slej pridete gotovo do svojega cilja; saj niste osamljeni: za Vami stoji poleg Vaše »Zaveze« cela vrsta slovanskih učiteljskih društev in mogočna Zveza vseh tostranskih slovanskih učiteljskih društev, ki

šteje že sedaj 27.000 članov, to je faktor, s katerim mora vsaka vlada računati.

Končujem svoja izvajanja, želim, da bi Vaše društvo praznovalo tudi svojo 50letnico in želim Vašemu današnjemu zborovanju mnogo uspeha. (Dolgotrajno ploskanje in odobravanje.) (Dalje.)

Iz naše organizacije.

SKUPNE ZADEVE.

IZ ZAVEZE AVSTR. JUGOSLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV.

Delegata so dalje prijavila sledeča Zavezina društva: — XXIV. Učiteljsko društvo za šolski okraj Rudolfovo.

81. Viljem Gebauer, nadučitelj — Smihel;
82. Franc Hočevnar, nadučitelj, Birčna vas;

83. Franc Zagorc, nadučitelj — Bela cerkev;

84. Martin Matko, nadučitelj — Toplice.

XXV. Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj.

85. Josip Lapajne, nadučitelj — Cerklje;

86. Karel Završnik, učitelj — Duplje;

87. Fran Čiuha, nadučitelj — Smlednik;

88. Ivanka Lampe, učiteljica — Predoslje;

89. Lovro Perko, nadučitelj — Poljane.

Namestniki:

25. Ana Mally, učiteljica — Primskovo.

26. Leopold Ažman, nadučitelj — Zabnica.

27. Janja Miklavčič, učiteljica — Kranj.

XXVI. Litijško učiteljsko društvo:

90. Ivan Bezeljak, nadučitelj — Vače;

91. Matija Pelko, učitelj — Toplice pri Zagorju;

92. Josip Zajec, nadučitelj — Vel. Gaber.

Namestnica:

28. Ivana Simončič, učiteljica — Toplice pri Zagorju.

Prosimo, da prijavijo delegate še druga Zavezina društva.

Vodstvo Zaveze.

Jubilejna samopomoč. Odbor je imel svojo sejo dne 22. julija t. l. na Krtini, na domu tov. predsednika Schmeidka. Navzoči: Schmeidek, Dimnik, Gangl, Režek, Sič, preglednika računov Jelenc in Črnagoj.

1. Predsednik otvori sejo, kanstatira sklepčnost ter pozdravlja vse navzoče odbornike in oba pregledovalca računov. — Dalje omenja, da je društvene račune sklenil s koncem solarnega leta, ker se mu to mnogo praktičneje in pregledneje vidi — čemur odbor pritrdi ter odredi, da se tako sklepajo računi tudi za prihodnja leta.

2. Do konca leta 1912 je bilo: a) dohodkov K 9388.64, b) izdatkov 9141.73, c) poština hranilnica 253.14.

3. a) Imovine je bilo koncem leta 1912 K 8457.70, b) koncem XIII. upravne dobe K 8737.89, torej se je znižala imovina za K 280.19. — Temu primanjkljaju so vzrok trije smrtni slučaj v 4 mesecih zaporedoma.

4. Članov koncem XIII. upravne dobe je bilo 239. Umrli so do 31. XII. 1912/3. Pristopili do 31. XII. 1912 6. Ob koncu l. 1912 je bilo 242 članov.

5. Članje je bilo a) do 22. julija 1913 K 9632.68, b) koncem l. 1912 K 8457.70. Imovina se je zvišala za K 1174.98.

6. Članov do 22. julija 1913 je bilo: a) do 31. XII. 1912 242, b) umrla 2, c) pristopilo 10. Dne 22. julija 1913 je bilo 250 članov.

7. Glede 9 dolžnikov se sklene, da jih predsednik še enkrat opozori na društvena pravila z ozirom na redno vplačevanje, čemur odbor soglasno pritrdi.

8. Od 1. julija 1912 je umrlo 5 društvenikov. Dediči so prejeli K 2434, vplačila pa znašajo K 436, torej več prejeli kron 1998.

9. V glavno knjigo, ki naj se nabavi, se vpisujejo samo mesečni zaključki.

S tem se zaključki seja, in predsednik zahvali odbornike za daljno pot in skrb za društveno delovanje in njegovo stanje.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj je imelo svoj letošnji občni zbor dne

12. junija ob treh popoldne v Kranju v prostorih deške ljudske šole. Navzočih je bilo 20 društvenih članov in članic.

Predsednik tovariš Fran Luznar poudarja v pozdravnem govoru, da ima napredno učiteljstvo pač mnogo osebnih prijateljev, ki upoštevajo njega uspešno delo med narodom; ima pa v naprednih vrstah še več takih prijateljev, ki se mu dobrikujejo ob vsakršnih volitvah, a to prijateljstvo izgine takrat in tam, kjer bi se morala pokazati njih prava ljubezen dejansko. Vsa krivda našega gorja leži v tem, da smo prepuščeni zgolj vsakokratnim vladajočim strankam v deželnih zborih. Država je vedno poskrbela, da je imela v šolskem vprašanju prvo besedo, zato bi bilo prav, da nas sprejme med državne uradnike. Le država sama bi nam res zagotovila eksistenčni minimum. Podrobno naveda boj, ki so ga uprizorile naše stanovske organizacije v državnem zboru za naše gmojno stanje. Omenja znani Pacherjev predlog glede izpremembe § 55. drž. šolskega zakona, razpravlja o malem finančnem načrtu, ki mu stavijo ovire zdaj Poljaki, zdaj Rusini, zdaj nemško-češka sprava, zdaj zopet celo socialni demokrati. Konča z razpravo žalostnih razmer šolskega in učiteljskega vprašanja na Kranjskem.

Iz tajniškega poročila, ki ga je natančneje podal tajnik V. Rus, posnamemo, da šteje društvo 3 častne in 54 rednih članov. Tekom leta sta bili 2 zborovanji, društveni odbor pa je imel 4 seje. Razpravlja o novem zakonu šolskega nadzorstva za vojvodino Kranjsko; poroča o volitvi 2 učiteljskih zastopnikov in 2 namestnikov v okrajni šolski svet, kjer so dobili društveni kandidati po 54 od oddanih 73 glasov; svetuje, kako naj se zavzema učiteljstvo vsako leto po gotovem načrtu za Zavezine liste; prečita in pojasnjuje važnejše dopise; poroča o mnogih podporah, ki jih je društvo bogato delilo pretečeno leto na prašnje stanovskih organizacij in omenja zasnovano vseh naprednih avstrijskih učiteljskih Zvez, po kateri pridemo gotovo do zmage.

Blagajnik R. Zore poroča, da je vseh letošnjih dohodkov K 348, stroškov pa K 232.60, torej je prebitka K 115.40. Bilanca izkazuje čestega društvenega imetja kron 5969.79.

Pregledovalcem računov se volita učitelja Peter Jocič iz Cerklj in Karel Završnik iz Dupelj. Sklene se, da pristopi društvo k čekovnemu prometu.

Za XXV. glavno Zavezino skupščino se voli 5 delegatov in 3 namestnike.

Dosedanji odbor se voli z vzklikom tudi za prihodnje poslovno leto.

Pri slučajnostih se sprejmeta v nadaljno razrešitev 2 predloga učitelja V. Zirkelbacha, ki merita od strani šolskih oblastev na krivično utesnitev svobode učiteljstva in sta za šolstvo splošnega pomena.

Po dokončanem dnevnem redu zaključni predsednik 23. občni zbor s prošnjo, da se zlasti učiteljstvo kranjskega okraja udeleži proslave 25letnice naše učiteljske Zaveze v čim večjem številu.

Nato se je vršila istotam okrajna pevka vaja za letošnji Zavezni jubilejski koncert.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za mariborsko okolico zboruje v četrtek, dne 7. avg. 1913, v Rušah. Začetek ob 11. uri v hiši g. Alojza Muleja. Vzpored: 1. Zapisnik o zborovanju dne 5. V. v Slivnici. 2. Dopis. 3. Predavanje o »Lepopisju v ljudski šoli«. Predavanje je oglašil s požrtvovalno prijaznostjo tov. August Hauptman. 4. Ogled elektrarne in tvornice za izdelovanje vžigalic, ki sta tik Mulejeve hiše. Na obilno in veselo snidenje vabi odbor.

Nameravano zborovanje Učiteljskega društva za mariborsko okolico v Rušah meseca avgusta mora vsled nastalih ovir izostati. Za odbor: J. Lasbacher.

Književnost in umetnost.

»Zvonček« objavlja v svoji 8. letošnji številki to lepo vsebino: 1. J. Poljanec: Kosovska devotica. Srbska narodna pesem. 2. Davorinov: Oblakom. Pesem. 3. Rado Mejovšek: Alenka in Darko. Pravljičica. 4. Kotorški zaliv. Podoba. 5. Ulica v Plovdivu. Podoba. 6. F. S. Pirc: Boj na Kosovem polju. Zgodovinska črtica. 7. Borisov: Pozdrav. Pesem. 8. Ulica v Plovdivu. Podoba. 9. Vesela vožnja. Podoba. 10. Ivo Trošt: Nenavada in nava-

da. Pravljičica. 11. L. O.: Namesto Sahare — morje! Poučna črtica. 12. Cvetko Gorjančev: Pesem o zemlji. Pesem. 13. Tone Rakovec: Zaklad. Pesem. 14. Vekoslav Zaman: Barčici. Pesem. 15. E. S. Thomson — Drag. Humek: Mačka s smetiščem. 16. Pouk in zabava: Zastavica v podobah. — Rešitev in rešilci. — Natečaj za enozložne besede s samoglasnim r. — Bolgarski vjetniki v Belgradu. — Štirinajstletni junak. — Očala za — krave. — Dinamična patrona kot igrača. — Ameriške ceste. — V človeško kožo vezana knjiga. — Kotichek gospoda Doropoljskega.

Seznam brezplačnih dijaških prenočišč za leto 1913. Ravno kar je izšla lična brošurica pod gorenjim naslovom. Izdala jo je »Jugoslovanska dijaška počitniška zveza«. Vsebuje v treh jezikih pravila zveze, navodila vožnje na srbskih železnicah in ogrskih parobrodih in seznam brezplačnih prenočišč.

Srednješolski vestnik.

»Realne gimnazije ne dobimo! V »Sl. Trgovskem Vestniku« čitamo: »Vse prizadevanje raznih kulturnih in strokovnih društev in korporacij, da bi se tudi na Kranjskem ustanovila, oziroma iz katere sedaj obstoječih gimnazij izpremenila v realno gimnazijo, je bilo zaman. Deželni šolski svet je sklenil, oziroma bil proti ustanovitvi take gimnazije in je sedaj ta akcija za nedogleden čas pokopana. Vlada je bila za to, toda zastopniki S. L. S., ki imajo v deželnem šolskem svetu večino, so glasovali proti. Iz kakšnih razlogov se je to zgodilo, si ne moremo misliti. »Slovenec« pravi, da se je s tem hotelo preprečiti, da bi se sedanja ljubljanska realka ne izpremenila v popolno nemški zavod. Toda realka nima prav nič opraviti s tem reformnim zavodom in bi morala ostati taka, kakor je zdaj. Škoda je velika, skoro najbolj v trgovskem interesu, ker bi se bilo nadejati iz realne gimnazije veliko boljšega naraščaja, nego prihaja zdaj iz gimnazij, ki nima za praktično življenje skoro nobene prave izobrazbe. S trgovskega stališča moramo jako obžalovati sklep deželnega šolskega sveta, toda obenem prosimo vse, ki so se dozdej zavzemali za realno gimnazijo, naj to delo nadaljujejo. Res potrebna in koristna stvar mora priti do cilja.«

Politiški pregled.

* Komisarjat na Češkem. — Razpust češkega deželnega zbora. Uradna »Wiener Zeitung« priobčuje dva cesarjeva odloka: glasom prvega se razpušča češki deželni zbor, glasom drugega pa vzpostavlja deželna upravná komisija, ki naj prevzame naloge deželnega odbora in kateri se izrečno podeljuje pravica, da zviša do sedanje 55 odstotne deželne doklade na 65 odstotkov in uvede tudi poseben davk na pivo. V posebnem pismu na grofa Stürgkha poudarja cesar, da se je pokazala uvedba komisariata neobhodno potrebna, vendar pa je komisariat smatrati za strogo provizoričen, zaradi česar se vlada pozivlja, da stori vse, da se vrnejo na Češko normalne razmere. Poleg cesarskih patentov priobčuje »Wiener Zeitung« tudi statut za deželno upravno komisijo, katere delokrog je enak delokrogu deželnega odbora. V posebnem oficialnem članku piše »Wiener Zeitung« o pomenu cesarjevega ukrepa in konstatira, da bo vlada sedaj podvojila svoje sile, da uvede v deželo nov trajni in boljši red. Članek tudi naglašja, da zahteva vlada razširjenje volilne pravice in pravično nacionalno spravo med obema narodoma.

* »Neue Freie Presse« v Srbiji prepovedana. Srbsko ministrstvo za notranje zadeve je prepovedalo branje »Neue Freie Presse« po vsej Srbiji.

Kranjske vesti.

—r— Nesreča. Edini sin našega vrlega tovariša Ivana Petriča, učitelja v Sp. Šiški, se je podal na gore, ker je bil navdušen planinec. A ta ljubezen do veličastva naših ponosnih gor je postala za gorečega turista Janka Petriča usodopolna. Ko je hotel prelezti nepristopno steno zločeste Skute, ga je dohitela nesreča: padel je v globčino in se ubil. Svojo ljubezen do lepote slovenske zemlje je simpatični mladenič plačal s svojo zgodnjo smrtjo. To se je zgodilo 27. pret. meseca. Ekspedicija, ki je šla ponesrečenca iskat, ga je